

σαρος, ἐκδιδόμενα *diurna* ἢτοι *ἐφημερίδες*, ἀναγραφαί· δηλονότι κυρίως τῶν *πολεμικῶν*, ἀλλ' ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων καὶ τῶν εἰς τὸν ἰδιαίτερον ἔτι βίον τούτων ἀναγομένων γεγονότων. Καὶ ἡ ἐπίδοσις δὲ τῆς *ἐφημεριδογραφίας* ἡ ἀρξαμένη καὶ ἐνδυναμουμένη διηνεκῶς ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς «*Ἀναγεννήσεως*» ἀπὸ τοῦ 15 μ. Χ. αἰῶνος διὰ τῆς ἐφευρέσεως τῆς τυπογραφίας εἶναι κατ' οὐσίαν ἐπίδοσις τῆς χρονογραφίας.

B'.

ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Ἄλλ' ἡ ἐπιστημονικὴ κατὰ βάθος νόησις τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ περιεχομένου τῆς ἱστορίας ἀπαιτεῖ καὶ τὴν ἐπιστήμονικὴν μεθοδικὴν κατάταξιν τοῦ ἀπείρου ὕλικου τῆς ἱστορίας τὴν ἀρξαμένην ἤδη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ ἱστοριογραφίᾳ. Ἡ παρὰ τῷ Πολυβίῳ διαίρεσις τῆς ἱστορίας εἰς τὴν «*πραγματικὴν*» καὶ εἰς τὴν ὑπονοουμένην ἀντίθετον ποιητικὴν ἢ *μυθικὴν* ἀφορᾷ εἰς τὸ ποῖόν τῆς ἱστορικῆς ὕλης. Ἄλλὰ καὶ ἡ *πραγματικὴ* ἱστορία, περὶ ἧς κυρίως πρόκειται ἡμῖν ἐνταῦθα, διαιρεῖται παρὰ τῷ μεγάλῳ ἱστοριογράφῳ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος α') εἰς τὰ περὶ τὴν ἐν τοῖς ὑπομνήμασι πολυπραγμοσύνην καὶ τὴν παράθεσιν τῆς ἐκ τούτων ὕλης· β') εἰς τὴν τοπογραφικὴν τὴν ἀσχολουμένην «*περὶ τὴν θέσιν τῶν πόλεων καὶ τῶν τόπων*»· γ') εἰς τὴν περὶ τὰς πράξεις τὰς *πολιτικάς* (τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν). Ἄλλὰ παρὰ τῷ αὐτῷ συγγραφεὶ εὐρίσκομεν καὶ τὴν διαίρεσιν τῆς ἱστορίας εἰς τὴν *καθόλου* ἢ *καθολικὴν* καὶ εἰς τὴν *ἐπι μέρους*, τὴν μὲν πρῶτην περιέχουσαν τὴν ἱστορίαν πάντων τῶν λαῶν, ὅσοι προαχθέντες ὄπωσοῦν εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὸν πολιτισμὸν ἀνήκουσιν εἰς τὸν κόσμον τὸν ἱστορικόν, μὴ διατελοῦντες διηνεκῶς ἐν τῇ πρώτῃ ἀγρίᾳ φυσικῇ καταστάσει τῆς βαρβαρότητος (διότι τῶν τοιούτων ἀγρίων καὶ βαρβάρων λαῶν ἡ ἱστορία δύναται νὰ εἶναι μόνον ἱστορία *φυσικὴ*, ὅπως ἡ τῶν ζῴων, ἀμοιροῦσα πάσης ἡμερεύσεως καὶ πνευματικῆς ἀναπτύξεως καὶ περιγραφομένη σήμερον ὅπως θὰ περιεγράφετο ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ φυσιοῖστορος Πλινίου· οἱ τοιοῦτοι λαοὶ ἀποκλείονται τῶν πυλῶν τῆς ἱστορίας), τὴν δὲ δευτέραν περιέχουσαν τὴν ἱστορίαν ἰδιαίτερου τινὸς λαοῦ, ἔχοντος ἰδίαν θέσιν καὶ ἰδιαίτεραν μικρὰν ἢ μεγάλην ἀξίαν ἐν τῇ ὅλῃ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐπὶ τῆς τοιαύτης δὲ διαίρεσεως στηριζομένη καὶ ἡ πραγματεία αὕτη ἡ ἱστορικὴ συνάπτει τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ γένους πρὸς τὴν τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος, καθορίζουσα τὴν ἐν τῷ ὄλῳ ἱστορικῷ βίῳ τῆς ἀνθρωπότητος ἰδιαίτεραν θέσιν καὶ ἀξίαν τοῦ ἱστορικοῦ βίου τοῦ ἑλληνικοῦ γένους, καὶ διὰ τῆς ἰδιότητος, ἣν ἀποδίδει ὁ Κικέρων εἰς τὴν ἱστορίαν καθόλου, τῆς ἰδιότητος τῆς «*μάρτυρος* τῶν χρόνων καὶ καιρῶν, τοῦ φωτὸς τῆς ἀληθείας καὶ ἀγέλου τῆς ἀρχαιότητος» καθίσταται ἠθικῶς διδακτικωτάτη, ἀποτελοῦσα τὸ μέγα ἠθικὸν διδάγμα τοῦ γνῶναι ἑαυτὸν (κατὰ τὸν θεῖον χρησμὸν «*Γνῶθι σαυτὸν*») οὐχὶ ὡς ἄτομον ἐν τῷ ἀτομικῷ βίῳ, ἀλλ' ὡς Ἕλληνα ἐν τῷ καθόλου ἐθνικῷ βίῳ τῶν Ἑλλήνων καὶ διὰ τῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ λαμπρυνομένης ἑλληνικῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως λαμπρύνουσα καὶ ὑψοῦσα ἐν τῷ Ἕλληνι τὴν συνειδήσιν τῆς καθόλου ἠθικῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἠθικῇ μορφώσει καὶ ἐφικτῇ τελειότητι τῆς τοιαύτης μορφώσεως (1).

(1) Ἐνταῦθα πρέπει νὰ δώσωμεν ἐξήγησιν καὶ τῆς ἐπιγραφῆς «*Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους*». Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἠδύνατο νὰ κληθῆ πάντως ἀπλούστερον «*Ἱστορία Ἑλληνική*». Ἄλλ' ὁ συγγραφεὺς τῆς πραγματείας ταύτης εἶχεν *ἰδιαίτερον* λόγον ἵνα ἐπιγράψῃ αὐτὸ «*Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους*». Ἡ λ. *ἔθνος* καὶ ἡ φράσις «*Ἑλληνικὸν Ἔθνος*» δὲν θὰ ἦχει πάντως καλῶς εἰς τὰ ὄρα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ὅπως καὶ εἰς τὰ τῶν Βυζαντινῶν ἢ Βυζαν-